

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Plačilo, ki ga je dal akceptant za zarubljeno in v poteg preodkazano menico remitentu, ki menice nima več v rokah, ni pravoveljavno, čeprav remitentov zahtevajoči upnik preodkaza v poteg akceptantu ni notificiral. Ne golo plačilo menice, marveč izročitev kvitirane menice povzroči, da moč menice ugasne. (§ 39. men. r.)

V izvršilni stvari Ivana K. zoper Žigo H. se je bila dne 26. januarja 1910 v iztirjanje izvršljive terjatve Ivana K. med drugim zarubila tudi menica z dne 15. decembra 1909 za K 6510, izdana od Žige H. na lastno ordre in akceptirana od Brigitte B., plačljiva 3 mesece a dato — in Ivanu K. obenem z dejansko izročitvijo v poteg preodkazala. Na dan plačljivosti je Brigita B., ker ni bila obveščena o rubežni in preodkazu menice, plačala menično svoto Žigi H. kakor izdatelju menice.

Ivan K. je dne 25. februarja 1910 izposloval zoper Brigito B. menični plačilni nalog z dne 25. februarja 1910 glede menične svote K 6510 s 6% obrestmi od 16. febr. 1910 in stroški vred.

Brigita B. je pravočasno vložila ugovor, da je v dobri veri glede remitenta kakor meničnega upnika menico plačala, ter je zahtevala, da se menični plačilni nalog razveljavi.

C. kr. deželno sodišče v C. je tožbeni zahtevek zavrnilo, a c. kr. višje deželno sodišče v G. je vsled priziva toženke menični plačilni nalog razveljavilo, in sicer v bistvu iz nastopnih razlogov:

Materijalnopravno ni nikakega razločka med pravnim učinkom preodkaza menice ali druge terjatve v poteg (§ 308 izvrš. r.), učinek je le ta, da more zahtevajoči upnik zahtevati od tretjega dolžnika dajatev, ki gre zavezancu, v imenu zavezančevem. Ako člen 39 men. reda poudarja, da je dolžan menični dolžnik le proti izročitvi kvitirane menice plačati, s tem nikakor ne ustanavlja, da po pravu ni veljavno plačilo, ob kojem menica ni bila izročena. Meničnemu dolžniku ni treba paziti, da ostanejo pravice kakega zahtevajočega upnika zavarovane; zatoorej

bi bil primoran zahtevajočemu upniku plačati le takrat, ako bi mu bil preodkaz v poteg pravočasno notificiran in menica prezentirana. Toženka je plačala v dobri veri, torej tožnik, zahtevajoči upnik nima pravice menice vnovčiti.

C. kr. vrhovno sodišče je z odločbo z dne 20. julija 1910 o. št. Rv VI 356/10/1 menični plačilni nalog prvega sodišča zopet uveljavilo.

Razlogi.

Vprašanje je le to, ali sme toženka v zmislu čl. 82 men. reda ugovarjati, da je že plačala Žigi H. iz meničnega prava samega se tak ugovor ne da izvajati. Tudi ne izhaja ne iz menice same, niti iz osebnih kakovosti ene ali druge stranke; tudi ni nikakega pogoška pri tem, kako je pridobil menico tožnik. Ni spora, da je postal tožnik menični upnik, oziroma, da remitent vsled preodkaza v poteg po §§-ih 305 in 308 izvrš. r. ne sme več z menico razpolagati. Aktivna legitimacija tožnika je nedvomna. Vprašanje je torej le še, ali velja remitentu dano plačilo tudi proti njemu, tožniku, ali je plačilo, na katero se toženka opira, učinkovalo neposredno tudi proti tožniku (drugi primer člena 82 men. r.). To pa je zanikati. Menica ni bila preodkazana namesto plačila; nikakega civilnopravnega odstopa ali prenosa menične terjatve ni bilo, da bi se smelo načelo cesije, osobito § 1395 o. d. z. uporabiti na le-ta slučaj. Vsled predaje menice v poteg dobil je upnik v hipu, ko se je preodkaz izvršil, sam pravico, da uveljavi menične pravice. Samo on more, ker ima menico v posesti, plačilo sprejeti ter dolžnosti člena 39 men. r. izpolniti, da kvitirano menico izroči. Ali ima ta določba namen, ščititi meničnega dolžnika, tega na tem mestu ni raziskavati. Določba ima izvir v naravi menice same, kakor skripturne obligacije, ki je vezana na dotični papir. Ne plačilo, marveč izročitev kvitirane menice povzroči, da menična moč ugasne. Menični dolžnik sicer pač lahko plača namišljenemu meničnemu upniku, ne da bi se prej prepričal, je li on pravi imetelj menice, in ali mu more menico v zmislu člena 39 men. r. izročiti. Ali v tem slučaju ravna na svojo nevarnost. Menični upnik po preodkazu v zmislu §-a 308 izvr. r. ni bil več zavezanec Žiga H., ampak tožnik, in le njemu se je moglo na način plačati, kakor ustreza členu 39 men. r. Nikjer pa ni v zakonu predpisano, da bi moral

tožnik v svrhu obvarovanja meničnih pravic kaj več storiti, nego bi bil zavezanec storiti moral. Kakor je meničnemu upniku prosto, da sme tekom zastaralne dobe, kadar koli hoče, terjati plačilo, ne da bi bil vezan na dan zapalosti, tako malo more škodovati pravnemu stališču tožnikovemu in se sme šteti tožniku za krivdo, ako ni menice natančno tedaj, ko je zapala v plačilo, prezentiral v plačilo. Stališče incasso-indossatarja, ki je stališču tožnikovemu nekoliko podobno v tem, da sta oba upravičena menico terjati in nedeponirano menično dolžno svoto vtožiti, razlikuje se od tožnikovega v tem, da je incasso-indossatar le pooblaščenec imetelja menice, dočim tožnik zahteva menično svoto, četudi ne kakor lastnik, pa vendar iz lastne upravičenosti. Plačilo toženkino torej ni bilo dano upravičenemu meničnemu upniku; vsled tega plačila torej le-ta ni vezan storiti, kar velewa člen 39 men. r., zato se njemu nasproti tudi ne more uveljavljati.

Reviziji je bilo torej po zmislu §-a 503 št. 4 c. pr. r. ugoditi.

Dr. M. D.

b) Podsodnost zapuščinskih stvari je podana tudi, če je zapuščinska razprava začasno vsled pomanjkanja premoženja odpravljena. — Podsodnost po §-u 99 sod. pr. ne more biti podlaga za ono po §-u 93 sod. pr.

C. kr. deželno sodišče na Dunaju je ugodilo ugovoru drugotoženca, da je to sodišče krajevno nepristojno, in jan. 1910 vloženo tožbo zavrnilo (Cg I 25/10/17) iz nastopnih razlogov:

Iz zapuščinskih spisov je razvidno, da se je pri okrajnem sodišču v Velikih Laščah dne 5. novembra 1909 odpravila zapuščinska razprava radi pomanjkanja premoženja, in spisi Nc III 5/10 okrajnega sodišča v Notranjem mestu kažejo, da je bil založen dne 9. januarja 1910 znesek 352 K 10 h po poštni hranilnici kakor prebitek konta, glasečega se na oba toženca.

Dalje je razvidno iz teh spisov, da je 11. maja 1910 zaprosilo okrajno sodišče v Velikih Laščah okrajno sodišče Notranjega mesta, da se po končani pravdi pošlje dotični znesek zapuščinskemu sodišču. Po zmislu §-a 77 sod. pr. spadajo tožbe zapuščinskih upnikov iz zahtevkov proti zapustniku toliko časa pred zapuščinsko sodišče, dokler se zapuščina ni prisodila.

Po tozadevnih motivih je želeli, da se pri takih zahtevkih, ki se stavijo še pred prisodbo zapuščine, vsi spori rešujejo zaradi njih vpliva na zapuščinsko razpravo pri onem sodišču, v čigar okolišu se vrši zapuščinska razprava.

Da se doseže ta smoter, se je ustanovila izključna podsodnost v zapuščinskih stvareh za take spore, in s tako koncentracijo se najenostavneje premagajo vse težkoče, ki nastajajo vsled solidarne obveznosti raznih dedičev do prisodbe zapuščine.

Tudi dvorni dekret z dne 19. junija 1790, št. 1094, zbirka just. zak. lit. d., zadevajoč postavitev kuratorja, govori o slučaju vložitve tožbe proti neprisojeni zapuščini.

Dasi je tukaj zapuščinsko sodišče v Velikih Laščah odpravilo slučaj smrti zaradi pomanjkanja premoženja, je vendar ta odredba samo začasna in si je to sodišče glasom dopisa z dne 11. maja 1910 pridržalo izvršitev zapuščinske razprave dotlej, da se pojasni zadeva glede teh aktiv, ki gotovo spadajo v zapuščino.

Tak ukrep zapuščinskega sodišča pa ne more imeti vpliva na pravi dejanski položaj, da je v resnici nekaj zapuščinskega premoženja po drugotožencu. Če pa je tako, podana je izključna podsodnost §-a 77. sod. prav., kakor je razvidno iz zmisla zakonovega določila, za vse tožbe upnikov zapustnika pri okr. sodišču v Velikih Laščah, oziroma pri okrožnem sodišču v Rudolfovem.

Le-ta tožba je taka in zaradi tega je bilo ugovoru krajevne nepristojnosti ugoditi in tožbo zavrniti.

Podsodnost premoženja (§ 99 sod. prav.), ki se navaja za podsodnost tega sodišča, je pa bila ustanovljena, kar čisto jasno izhaja iz razlogov zakona, v varstvo inozemskih upnikov napram tuzemskim dolžnikom. V le-tem slučaju je pa stvar baš nasprotna. Vsekakor pa je podsodnost §-a 99. prototip subsidijarne podsodnosti, ki se mora gotovo umakniti izključni podsodnosti §-a 77.

Rekurno-sodna odločba z dne 8. februarja 1910 ne nasprotuje tej odločbi, ker za časa citirane odločbe ni bilo znano in tudi ni bilo možno domnevati, kakor izhaja iz razlogov, da je kako inozemsko sodišče nastopilo kot zapuščinsko sodišče po drugotožencu.

Rekurz je višje deželno sodišče na Dunaju zavrnilo (24/10 1910, R. I 262/10) iz razlogov;

Zapuščina dne 29. maja 1909 umrlega drugotoženca je bila s sklepom okrajnega sodišča v Velikih Laščah z dne 5. novembra 1909 zaradi pomanjkanja premoženja odpravljena. Ker pa se je naknadno pokazalo, da je založen pri okrajnem sodišču Notranjega mesta znesek 352 K 10 h, ki spada v zapuščino, je v zmislu §-ov 72 in 179 zap. pat. izvesti zapuščinsko razpravo. V zmislu §-a 77 sod. prav. pa spadajo vse tožbe iz zahtevkov napram zapustniku, dokler ni zapuščina prisojena, pred stvarno pristojno sodišče, ki je krajevno pristojno po sedežu zapuščinskega sodišča. Ta podsodnost je izključna in ne spremeni je nič dejstvo, da se je slučaj smrti začasno zaradi pomanjkanja premoženja odpravil in da se zapuščinska razprava sama še ni začela.

Podsodnost §-a 93 sod. prav. za sospornike ne prihaja v poštev, ker nima nobeden izmed tožencev splošne podsodnosti v Avstriji in je analogna uporaba §-a 83 na podsodnost premoženja (§ 99) nedopustna. Ž.

c) Nedopusten je revizijski rekurz zahtevajočega upnika glede onega dela njegovega predloga, ki sta ga višji sodišči že soglasno zavrnila (§ 528 c. pr. r. in 78 izvrš. r.).

Okrajno sodišče v K. je predlog zaht. upnika, naj se dovoli izvršba z rubežem in preodkazom v poteg, popolnoma zavrnilo, deželno sodišče v Ljubljani pa je s sklepom z dne 22. decembra 1909 R IV 291/9/1 ugodilo rekurzu in dovolilo v izterjanje izvršljive terjatve v znesku 540 K s prip. izvršbo z rubežem samo ene tretjine zavezančeve plače.

Revizijski rekurz zahtevajočega upnika je vrhovno sodišče zavrnilo, ker je nedopusten.

Razlogi.

Potem, ko je prvo sodišče v svojem sklepu predlog zaht. upnika, da se dovoli izvršba z rubežem in preodkazom v poteg zavezančeve (c. kr. respicijenta finančne straže) plače, popolnoma zavrnilo, in ko je rekurznno sodišče na njegov rekurz istemu predlogu deloma ugodilo, je nadaljno pravno sredstvo zoper reformatni sklep rekurznega sodišča na upnikovo korist nemožen. kajti glede zavrnenega dela izvršbenega predloga sta tu dve

soglasni odločbi nižjih sodišč, ki izključujeta pravno pot po zmislu §-ov 528 civ. prav. r. in 78 izvrš. r.

Vloženi reviz. rekurz je bilo torej radi nedopustnosti zavrniti, kar bi se bilo moralo sicer zgoditi že na prvi stopnji.

Dr. Fr. M.

d) Tudi ob prosti oceni dokazov ne zadošča, da se kdo proglasi za mrtvega v svrho zopetne poroke po §-u 112 o. d. z., pretek zakonite dobe in odsotnost sama ob sebi, marveč treba še takih pozitivnih dejstev, iz katerih je moči izvajati, da je pogrešana oseba umrla.

Frančišek H. je predlagal: 1.) njegova žena Marija H., roj. Š. proglasi se v zmislu §-a 24 št. 2 o. d. z. in §-a 5 zak. z dne 16. febr. 1883 št. 20 drž. zak. za mrtvo; 2.) izreče naj se, da je zakon, ki se je sklenil med njim in Marijo Š. dne 23. majnika 1874 po rim.-kat. obredu, v zmislu §-a 9 cit. zak. smatrati razvezanim.

Deželno sodišče v G. je ugodilo prvemu predlogu, drugega pa je zavrnilo. V razlogih je poudarjalo, da se pač verjame navedbam predlagateljevim, ki so tudi potrjene od mestnega poglavarstva v B., da je Marija H., roj. Š., od srede junija meseca, leta 1874 pogrešana ostala, toda ta ugotovitev more le opravičiti proglasitev za mrtvo, ni pa zadostna, da bi se izrekel zakon razvezanim. Za to, da je pogrešanka brez dvoma mrtva, ni nobenega drugega dokaza; ravno s tisto pravico, kakor se trdi, da je umrla, smelo bi se trditi, da se Marija H., sedaj 61 let stara, nalašč kje skriva. Domneva, da se je, ker jo je bil soprogramokrat tekom prvih dveh tednov zakona razžalil, sama usmrtila, psihologično ni utemeljena; z isto pravico se lahko domneva, da se je zakona naveličala in možu ušla. —

Frančišek H. se je radi zavrnitve drugega dela svojega predloga pritožil. V pritožbi je predvsem trdil, da rešitev zadeve samasebi nasprotuje, ako se na eni strani izreče, da je Marija H. mrtva, na drugi strani pa pravi, da je treba še več dokazov za njeno smrt. Ako se po načelu proste ocene dokazov smatra navedbe predlagateljeve za dokazane, onda je iz dejstev, da Marija H. že celih 36 let ni dala nikakega glasu, da so ostala

vsa povpraševanja po njej brez uspeha in da se navzlic materialnim interesom v starosti 62 let ni k možu vrnila, dopusten le ta sklep, da danes v resnici ni več med živimi. Sicer res treba za izrek, da je zakon razvezan, še takih dejstev, ki ne pripuščajo dvoma o smrti odsotne osebe; ali vpraša se, kakšne morajo biti te spremljevalne okoliščine, ki naj dokazujejo smrt? Nikakor se ne sme zahtevati, da morajo biti tako silne, da dobomo absolutno gotovost za smrt. Ako bi se dali taki dokazi pribaviti, bi niti ne bilo treba čakati 30 let.

Niti višje deželno sodišče v G., niti vrhovno sodišče ni pritožbi ugodilo; le-to je z odločbo z dne 31. marca 1910 o. št. Rv VI 128/10 obrazložilo svoje stališče takole:

Besedilo določil §-ov 24 in 112 o. d. z. ter zgodovinski postanek zadnjenavedenega zakonovega določila kaže, da zavisi proglasitev za mrtvega v zmislu §-a 24 o. d. z. edinole od odsotnosti dotične osebe tekom zakonite dobe, nakar nastopi zakonita domneva za smrt, — da se pa za proglasitev mrtvim v svrhu zopetne poroke po §-u 112 o. d. z. razun pretoka časa in odsotnosti zahteva še pozitivnih dejstev, ki morejo sodniku prepričanje utemeljiti, da pogrešana oseba več ne živi. Ta nazor je bil glasom materijalij k zakonu od 19. febr. 1883 št. 20 drž. zak. vzet za podlago določilu §-a 9 tega zakona. Ker v le-tem slučaju glasom pravičnih izvajanj v sklepu prvega sodišča ni ugotovljeno nič drugega, nego to, da je leta 1848 porojena Marija H. od srede junija 1874 pogrešana, onda ni zakonite podlage za izrek, da je zakon razvezan.

Dr. M. D.

Plenarni sklepi c. kr. upravnega sodišča.

(Uradno priposlano.)

A. Administrativne pravne stvari.

16.) Od okrajnega zastopa v okrajni šolski svet izvoljeni člani poslujejo po preteku 6-letne dobe še nadalje (§ 5 zakona o šolskem nadzorstvu za Štajersko), dokler ne vstopijo na njihovo mesto novoizvoljeni. (Sklep 25. maja 1908.)